

NETTIÄÄNESTYSTYÖRYHMÄN KOKOUS

Aika torstai 6.11.2014 klo 13.30 – 15.30
Paikka Oikeusministeriö, Eteläesplanadi 10, Lainvalmistelukunta (6 krs)

Osallistujat Olli-Pekka Rissanen, puheenjohtaja, VM
Markku Mölläri, VM
Jussi Aaltonen, OM
Jukka Leino, ORK
Marianne Pekola-Sjöblom, Kuntaliitto
Kaisa Nyberg, Aalto-yliopisto
Valtteri Niemi, Turun yliopisto
Sami Borg, Tampereen yliopisto

Sihteerit: Heini Huotarinen
Marita Kolehmainen

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtajana toiminut Olli-Pekka Rissanen avasi kokouksen.

2. Tietosuoja-valtuutettu Reijo Aarnio, asiantuntijakuuleminen

Reijo Aarnio totesi puheenvuoronsa alussa, että henkilötietolain puolesta vaalien toimituksessa henkilötietojen käsittely on perusteltua ja laillista.

Aarnio mainitsi joitakin keskeisiä seikkoja, jotka on huomioitava nettiäänestystä suunniteltaessa, mm. toimijoiden lisääntyessä vaalisalaisuuden säilyttäminen, tiedon elinkaaren pituus avoimen datan aikana, tiedon säilyttäminen, sen tuhoaminen ja tieteellisten intressien huomioiminen tietojen saannissa.

Aarnio mainitsi, että jo suunnitteluvaiheessa nettiäänestyskokonaisuutta olisi tarkasteltava pala kerrallaan ja yksityiskohdat käytävä läpi tietohallintolain ja julkisuuslain kannalta, ns. privacy by design.

Aarnio totesi, että arkistonmuodostuslaki määrittää tiedon pitkäaikaissäilytykseen liittyvät seikat. Kun tietoa ei enää tarvita alkuperäiseen tarkoitukseensa, se voidaan siirtää arkistoon arkistolain nojalla. Tällöin ei enää sovelleta henkilötietolakia.

Keskusteltiin myös kansainvälisessä ympäristössä toimimisesta, mm. ulkosuomalaisten äänestämisestä verkon välityksellä. Aarnio kertoi, että EU:n tietosuojasetuksen valmistelu on jo erittäin pitkällä ja valmistelua kannattaa seurata. Perusteena tulee kuitenkin säilymään kansallinen lainsäädäntö. EU:lla on käynnissä myös henkilön tunnistamiseen liittyvä selvitystyö.

3. Valtiosääntöoikeuden professori Tuomas Ojanen, asiantuntijakuuleminen

Puheenvuoronsa aluksi Tuomas Ojanen esitteli arviointikehikon, jonka kautta hän oli tarkastellut nettiäänestystä perustuslain näkökulmasta. Ojanen katsoo, että yleisarviona nettiäänestys on perustuslain näkökulmasta mahdollista, kunhan tietyt reunaehdot otetaan huomioon. Hän piti hyvänä ratkaisuna työryhmän varovaista lähestymistapaa aloittaa nettiäänestys kunnallisella kansanäänestyksellä.

Ojanen kävi läpi arviointikehikkoa mm. seuraavien perustuslain lainkohtien näkökulmasta: 6 § (yhdenvertaisuus), 9 § (liikkumisvapaus), 10 § (henkilötietojen suoja, luottamuksellisen viestinnän suoja), 14 § (vaali- ja osallistumisoikeudet), 21 § (oikeusturva), 22 § (perusoikeuksien turvaaminen), 27 § (vaalikelpoisuus), 53 § (kansanäänestys ja kansalaisuusaloite), 121 § (kunnallinen ja muu alueellinen itsehallinto), 124 § (hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle).

Ojasen mielestä työryhmällä on ollut oikea lähestymistapa erilaisten ryhmien huomioimisessa (vammaiset, nuoret) nettiäänestyksen mahdollisuuksia arvioitaessa. Yhtäläinen nettiäänestysmahdollisuus on turvattava kaikille riippumatta äänioikeutetun yhteiskunnallisesta asemasta, varallisuudesta tai asuinpaikasta. Jos ei voida turvata samaa mahdollisuutta esimerkiksi syrjäseuduilla asuville, se voisi olla perustuslain kannalta ongelma. Ojanen korosti sitä, että kunnallisessa kansanäänestyksessä on huomioitava Suomen kansalaisten ohella myös vakinaisesti Suomessa asuvat ulkomaalaiset.

Ojanen muistutti, että jos nettiäänestysjärjestelmä hankitaan yksityiseltä yritykseltä tai turvaudutaan esimerkiksi pankkien tunnistuspalveluun, toiminnan on joka tapauksessa oltava ehdottomasti julkisen vallan tiukassa johdossa ja valvonnassa. Hän totesi myös, että jos nettiäänestyksenä toteutettava kunnallinen kansanäänestys tuottaisi kunnille lisää tehtäviä, niistä olisi säädettävä erikseen lailla.

Ojanen piti kannatettavana, että tarkoituksena ei ole luoda korvaavaa järjestelmää, vaan nykyjärjestelmälle rinnakkainen systeemi, ja näiden molempien olisi oltava samalla viivalla. Hänen mielestään perinteinen malli on säilyttämisen arvoinen, koska monille kansalaisille äänestäminen, ja varsinkin vaalipäivänä äänestäminen on arvokas tapahtuma.

Ojanen muistutti, että jos nettiäänestyksessä on jotain sellaista (esim. mahdollisuus uudelleen äänestämiseen), mitä perinteisessä äänestämisessä ei ole, sille on oltava perustuslain kannalta pitävä peruste. Hän kuitenkin totesi, että nettiäänestykselle ei lähtökohtaisesti ole esteitä, kunhan vaalien peruseriaatteen yhdenvertaisuus, luotettavuus ja vaalisalaisuuden säilyttäminen, toteutuvat.

Työryhmän kysymykseen ennakkoäänestyksen mahdollisesta poistamisesta Ojasen kanta oli, että poistaminen helposti tosiasiallisesti rajaisi vähintäänkin iäkkäämpien ihmisten äänestämistä, mihin voisi johtaa esimerkiksi netin huono saatavuus tai järjestelmän vaikea käytettävyys.

Nettiäänestyksen järjestäminen pelkästään ulkosuomalaisille ei ole Ojasen mukaan välttämättä perustuslain vastaista, mutta sitä voidaan pitää yhdenvertaisuuden kannalta ongelmallisena. Toisaalta kyse on kuitenkin ulkosuomalaisten äänestysmahdollisuuksien parantamisesta.

Ojasen näkemyksen mukaan nettiäänestyskokeilun järjestäminen esimerkiksi yhdessä vaalipiirissä, vaikka se ei olisikaan alueellisesti tasa-arvoista, voisi olla perusteltua, kun uutta järjestelmää otetaan käyttöön.

Ojasen mukaan riittävä taso järjestelmän käyttöperiaatteiden ymmärtämiseen olisi järjestelmän käytön osaaminen siten, että äänioikeuden käyttö onnistuu.

Lopuksi keskusteltiin sähköisestä tunnistautumisesta. Ojanen oli samaa mieltä työryhmän kanssa siitä, että ongelmaksi perustuslaillisesta näkökulmasta voi muodostua jokin asia, joka ei liity itse nettiäänestykseen, esimerkkinä tunnistautuminen – esimerkiksi tällä hetkellä Suomessa vakinaisesti asuvilla ulkomaalaisilla ei ole välttämättä mahdollisuutta toimia nykyisillä tunnistautumisvaihtoehdoilla.

4. Vaalijohtaja Arto Jääskeläinen, asiantuntijakuuleminen

Asiantuntijakuuleminen siirrettiin esteen vuoksi seuraavaan kokoukseen.

5. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Hyväksyttiin edellisen kokouksen muistio.

6. Työryhmän loppukausi

Konsultin hankinta ja vaatimusmäärittely

Tarkoituksena on hankkia konsultti toteuttamaan nettiäänestysjärjestelmän alustava vaatimusmäärittely ennen kevään 2015 hallitusneuvotteluita. Konsultin kilpailutus hoidetaan virkatyönä ja asiasta tiedotetaan työryhmälle sähköpostitse. Työryhmässä todettiin, että vaatimusmäärittelyn toteuttamiseen tarvitaan kahdenlaista osaamista, toisaalta järjestelmän rakentamisosaamista ja toisaalta salausteknologiaosaamista, mikä tarkoittaa, että tehtävään tarvittaneen tosiasiasa kaksi eri henkilöä samasta yrityksestä. Alustavan vaatimusmäärittelyn pohjalta laadittavan kustannusarvion osalta tutkitaan, löytyisikö valtionhallinnosta siihen sopivaa henkilöä.

Vaatimusmäärittely tehdään suoraan englanniksi ja sen tulee kattaa tarvittavat toiminnallisuudet.

Vaikka työryhmän toimikausi päättyy tammikuun lopussa, puheenjohtaja toivoi työryhmän jäsenten olevan käytettävissä tammikuun jälkeenkin kommentoimaan konsultin työtä.

Loppuraportin suunnittelu

Keskusteltiin loppuraportin sisällöstä ja rakenteesta. Keskustelussa esitettiin toive, että loppuraportti laadittaisiin itsenäiseksi julkaisuksi, jossa ei olisi viittauksia väliraporttiin. Raporttiin on tarkoituksena lisätä nettiäänestysmahdollisuuden perustuslaillinen tarkastelu yleisellä tasolla sekä kuvaus vaatimusmäärittelystä. Raportissa tuodaan esille se, että uudistus toisaalta edistää äänestysmahdollisuuksia, toisaalta sisältää riskejä.

Toivottiin, että loppuraporttia varten väliraportin KV-osuus päivitetään ajantasaiseksi ja laaditaan selkeämpään taulukkomuotoon ja siihen pyritään lisäämään myös karttoja tai nettiosoitteita, joiden avulla nettiäänestyksen kehitystä maailmalla olisi mahdollista seurata.

Myös tunnistautumisen ratkaiseminen on otettava loppuraportissa esille. Mahdollinen kunnallisen kansanäänestyksen pilotointi kuitenkin olisi mahdollista hoitaa nykyisillä tunnistusmenetelmillä (vrt. kirjeäänestys).

Sovittiin, että sihteeristö laatii rungon loppuraportille ja toimittaa sen sähköpostilla työryhmälle ennen seuraavaa kokousta.

7. Kokouksen päättäminen Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.30. Seuraava kokous pidetään tammikuun alussa, tarkempi päivämäärä sovitaan myöhemmin.